

Historická jména na území Česka

Jména, data, databáze a aplikace Sekretariátu Názvoslovné komise ČÚZK

Žatec 2022

*Irena Švehlová, prom. fil a hist., vedoucí Sekretariátu Názvoslovné komise ČÚZK a
tajemník Názvoslovné komise ČÚZK*

Obsah

- ▶ nestarší jména na našem území
- ▶ typy historických jmen
- ▶ původ historických a současných jmen
- ▶ způsob užívání německých jmen v období 1918-1939
- ▶ projekt publikace a databáze Historická jména České republiky
- ▶ příprava dat
- ▶ historická jména v databázi, publikaci a aplikaci
- ▶ výhled do budoucnosti
- ▶ ostatní geografická jména spravovaná Sekretariátem NK ČÚZK

Nejstarší jména na našem území

Výzkum historických jmen byl dosud nesystematický, často věnovaný jen některým druhům jmen nebo vybranému období. Postupně byly publikovány práce těchto autorů:

- 1) Pavel Josef Šafařík ve svých *Slovanských starožitnostech* (1842), navázal na něj
- 2) František Palacký (např. *Popis království Českého – soupis všech obcí v Čechách* vyd. 1848)
- 3) Hermenegild Jireček, jenž mj. sestavil seznam všech místních názvů v Čechách před rokem 1200.
- 4) Systematickou novější prací je *Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy* (1920) od Augusta **Sedláčka**.

Lokalizace jednotlivých objektů s jejich historickými jmény byly samozřejmě tradiční součástí různých rejstříků u větších i menších prací, v případě zvláště významných jmen, jejichž rozpoznání či ztotožnění tak či onak znamenala změnu výkladu dějin (třeba *Mons Oseca* nebo *Surina* z textů, týkajících se rodu Slavníkovců), pak existují i individuální práce, jak ve specializovaných časopisech (zejména *Acta onomastica*, ale i jinde).

Pro problematiku názvů sídel nelze pominout tradiční práce Antonína **Profouse**¹ (s doplňky Jana Svobody a Vladimíra Šmilauera) a autorské dvojice Ladislava **Hosáka** a Rudolfa **Šrámka**, v (jazykově) německém prostředí pak zejména severočeského rodáka Ernsta Schwarze; dlouhodobá pozornost (a v poslední době zintenzivněná) pak byla věnována urbanonymům, nanejvýš pak názvům ulic a náměstí – od textů v Ruthově kronice, přes Hlavsovy *Ulicemi města Prahy* až po různé „uličníky a uličnice“ z konce 20. a především 21. století. Vedle toho pak samozřejmě existuje dlouhá řada článků a studií monografického rázu k jednotlivým jménům, která by si zasloužila vydání samostatné bibliografie.

¹ <https://mjc.ujc.cas.cz/>

Typy historických jmen

V zásadě lze rozdělit historická jména na několik typů:

Změněná – jde o jména těch lokalit, které byly přejmenovány, a to ať již z důvodů ideologických, prestižních, náhodných (došlo k záměně apod.) nebo jiných. Nové jméno může jak vycházet z předešlého označení (např. při „povýšení“ lokality – *Buštěves* na *Buštěhrad*), tak se od něj zcela odlišovat.

Jazykově upravená – podoba jazyka se během staletí poměrně významně měnila; názvy proto někdy mají podobu významně odlišnou od dnešní (*Zatče* či *Žateč* na *Žatec*)

Cizojazyčná – některé lokality užívaly jméno, vycházející z jiného jazyka, které ovšem už dnes ztratilo opodstatnění. Typickým příkladem jsou německá jména v českých zemích, po odsunu německého obyvatelstva se změnila, tato jména obvykle paralelně existovala v obou jazycích. Někdy šlo o jména zcela nezávislá, jindy o překlady (*Andělská hora/Engelsberg*), slovotvorné (*Amalín/Amalienfeld*) nebo hláskové adaptace (*Aš/Asch*).

Zaniklé lokality – historickým jménem se stává i označení místa, které již zaniklo; například pro obce, zaniklé pod přehradami, uhelnými doly, vojenskými prostory (okr. město *Doupov*, něm. *Duppau*) apod. (Tato definice ovšem není jednoznačná, např. UNGEGN tvrdí, že byt' lokalita zanikla, její jméno může existovat i nadále.)

Nejstaršími jmény v celé Evropě jsou **hydronyma**. Nejstarší vrstva jmen, která jsou doložena na našem území, jsou názvy před slovanského původu. Je jich pár desítek a vzhledem k užívání i více než 2000 let jsou nutně v pozměněné podobě, takže je vlastně všechna již dnes můžeme označit za historická.

Jde především o názvy řek (Agara – nyní **Ohře**, dále například Labe – na mapě jako Albis fl., Odra, Vltava), z dalších objektů vyberme pojmenování hory Říp, pocházející z před slovanského *ripp*.

První písemně zachycené názvy z našeho území pochází z Ptolemaiovy mapy z 2. století n.l. Jsou obtížně ztotožnitelné. Ukázka z roku 1525 (jedno z mnoha nových vydání. Sever je nahoře.).

obchodovali.

3. Název z vlasti naší ve Ptolemaiově (řeckém) díle: „Luna les“ jest latinský (značí tuším hlavně stříbrnosnou část vysočiny Česko-Moravské kolem Jihlavy); podobně i jméno osady Felikia v našich končinách jest tvar latinský (Felicia), by snad i byl přezdívkou jiného pojmenování domácího. I tato jména svědčí tudíž o obchodu římském v našich krajinách.

Kam však sluší klásti staré Eburodunum?

Již zvuk upomene nás na nynější Brno, latinsky zvané nyní ještě Bruna, německy Brünn. Jest to starodávné sídlo, a sem připadá i poloha Ptolemaiova Eburodunum. Nehodlám zde vypisovati, kam kdo dosud kladl osadu tu, jen poznamenávám:

1. Ptolemaios klade Eburodunum na tutéž rovnoběžku (svoji 48.), na kterou klade Brodencii, o Brodencii pak Aug. Sedláček dokázal (a snadno se přesvědčíme měřením od ústí Inu do Dunaje), že jest to nynější Brod Bavorský (Furth)³⁾: Brno pak stojí také bezmála v téže šířce zeměpisné.

2. Ptolemaios udává zeměpisnou délku Eburoduna na 39°, kdežto ústí nynější Moravy do Dunaje pokládá na 39° 20' a praví, že řeka ta vtéká do Dunaje od severu: jest tedy hledati Eburodunum od prodloužené čáry dolního toku řeky Moravy o 20' Ptolemaiových na západ, což shoduje se opět dosti přibližně s polohou dnešního Brna, povážíme-li, že Ptolemaiův stupeň délkový rovná se asi 0·7 stupně našeho.

³⁾ V tomto časopise z r. 1890 str. 56 a 57.

⁴⁾ Ve článku „Kl. Ptolemaia zprávy o Čechách a zemích sousedních“. Program c. k. reálného gymnasia v Táboře z r. 1880. Sedláček dokázal zde také výkladem vznik jména Brodencia (Brodac) že již tehdá t. j. na druhém století n. l. Křesťan

Luna les

Felikia

Eburodunum

Původ historických a současných jmen

Naprostá většina názvů, které se používají v dnešním Česku, má slovanský původ. Téměř všechny vsi a města vznikly ve středověku, kdy dostaly jména od tehdy dominující slovanské populace; jejich jazykovědná podoba často neodpovídá dnešní podobě.

V raném středověku mnohdy nelze lokalitu identifikovat – viz známý Sámův *Wogastisburk*.

Už ve středověku ovšem docházelo i ke změnám názvů, např. objekt dostal „lepší“ jméno na přání jeho majitele – třeba z hradu *Klapý* se po jeho získání rodem Zajíců stal *Hasenburg* (nyní znám jako *Házmburk*. Někdy se ovšem mohlo stát, že se nové pojmenování neujalo (hrad *Karlskrone*, založený Karlem IV.-ujalo se pro něj jméno *Radyně*, pravděpodobně starší označení hradního vrchu).

Zatímco jména měst a obcí se poměrně rychle ustálila (i z praktických potřeb), zejména u řek tato kodifikace šla pomaleji, především u jejich horních toků. Pro jeden vodní tok se často užívalo i několik názvů naráz (východočeská *Dědina* část. *Zlatý potok*, *Olše* a *Olza*...), často nebylo jasné, kde tok začíná/ končí. Podobně označení hor kolísalo a pro jedno pohoří máme doloženo i několik názvů (mj. u starých názvů pro *Krušné hory* – *Miriquiadi* apod.).

Původ historických jmen v aplikaci si osvětlíme na následujících příkladech.

První mapa Čech

V roce 1518 byla vydána **Klaudyánova mapa**. Jejím autorem byl stoupenec Jednoty bratrské Mikuláš Klaudyán. Podrobně v ní ztvárňuje české království včetně společenských, politických a náboženských poměrů.

V našich datech najdete jména z této mapy.

Fabriciova mapa Moravy
Pavel Fabricius se narodil roku 1519 v Lubáni v Horní Lužici.

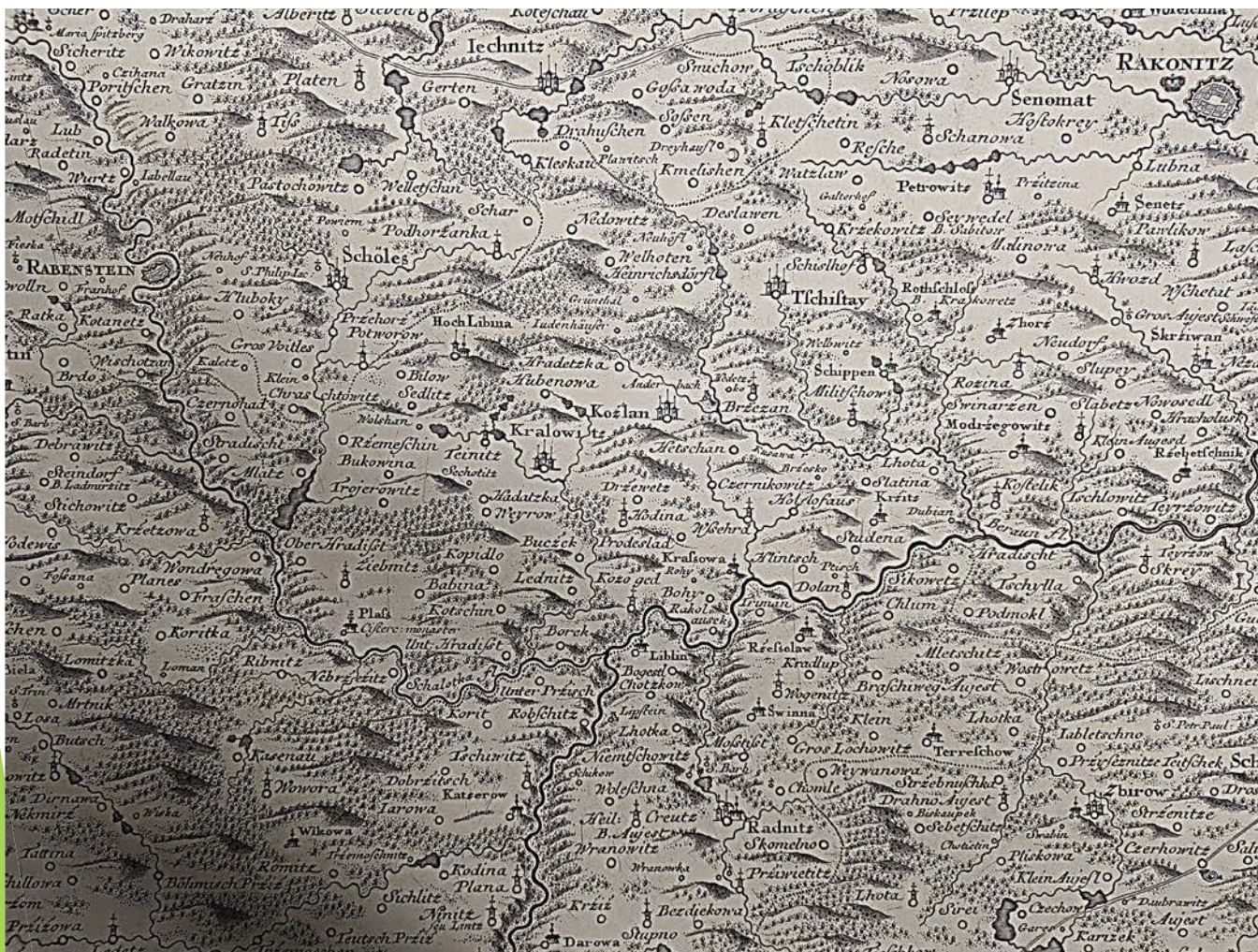
Mapa se zachovala v několika kopiích, nejznámější z nich je Orteliova kopie.

Názvosloví z této mapy dosud také čeká na zpracování.

A	Cademia Pragensis Evangelicis eripitur. 316. viro- rum literatorumque officina.	
	317 Administram religion. series.	
	310 Albertus Luscus Imp. Bojemia ejicitur.	376
	Albertus Claudus Imp. & Rex.	384
	Albertus Bavarus vocatur ad regnum.	ibid.
	Albis & ejus fontes. 3. oltia.	4
	Alta Myta.	33
	Aluminis officina.	84
	Appellationum tribunal Pragæ. 390. §16. ab eo provocatio.	417
	Archiepiscopus Pragensis. 186. regem solet co- ronare. 190. eorum series.	301
	Archiepiscopa Pragensis quomodo erecta.	295
	Argentifodina.	

Pavel **Stránský** ze Záp, ze Zápské Stránky nebo jen ze Stránky (1583 – Toruň), český exulantský spisovatel, napsal latinsky knihu **Respublica Bojema** [O státě českém] v roce 1633. Vydána tiskem byla v roce 1634. Spis je psán encyklopedickým způsobem. Pavel Stránský ze Záp v něm podává celkový výklad o Českém království před rokem 1620, včetně geografického.

Tato publikace byla výběrově excerpována.

K zpřehlednění jmen pomohlo používání map, kde se většinou dal název jednoznačně stanovit. Taková byla mapa **Johanna Christopha Müllera** z roku 1720 (pro Čechy; pro Moravu o něco dříve), jehož názvosloví se v zásadě užívá dodnes. Na mapě jsou i chyby: například pojmenování západočeské *Úslavy*, kterou si evidentně popletl s nedalekou *Úhlavou* – a dosavadní název *Bradava* byl ponechaný pouze 21 km dlouhému pravostrannému přítoku. Podobně nejasná situace může být i při identifikaci pramenného toku: jméno *Sázava* se tak používalo nejen pro dnešní řeku, ale i pro její významný přítok, nynější *Želivku* a v některých obdobích i pro dnešní *Stržský potok*.

Názvosloví dosud také čeká na úplné zpracování. Zatím byla zpracována pouze vybraná jména.

Vojenská mapování: I. Vojenské mapování (Josefské)

Data excerповána.

II. Vojenské mapování (Františkovo)

Data excerповána výběrově.

III. Vojenské mapování Františko-josefské

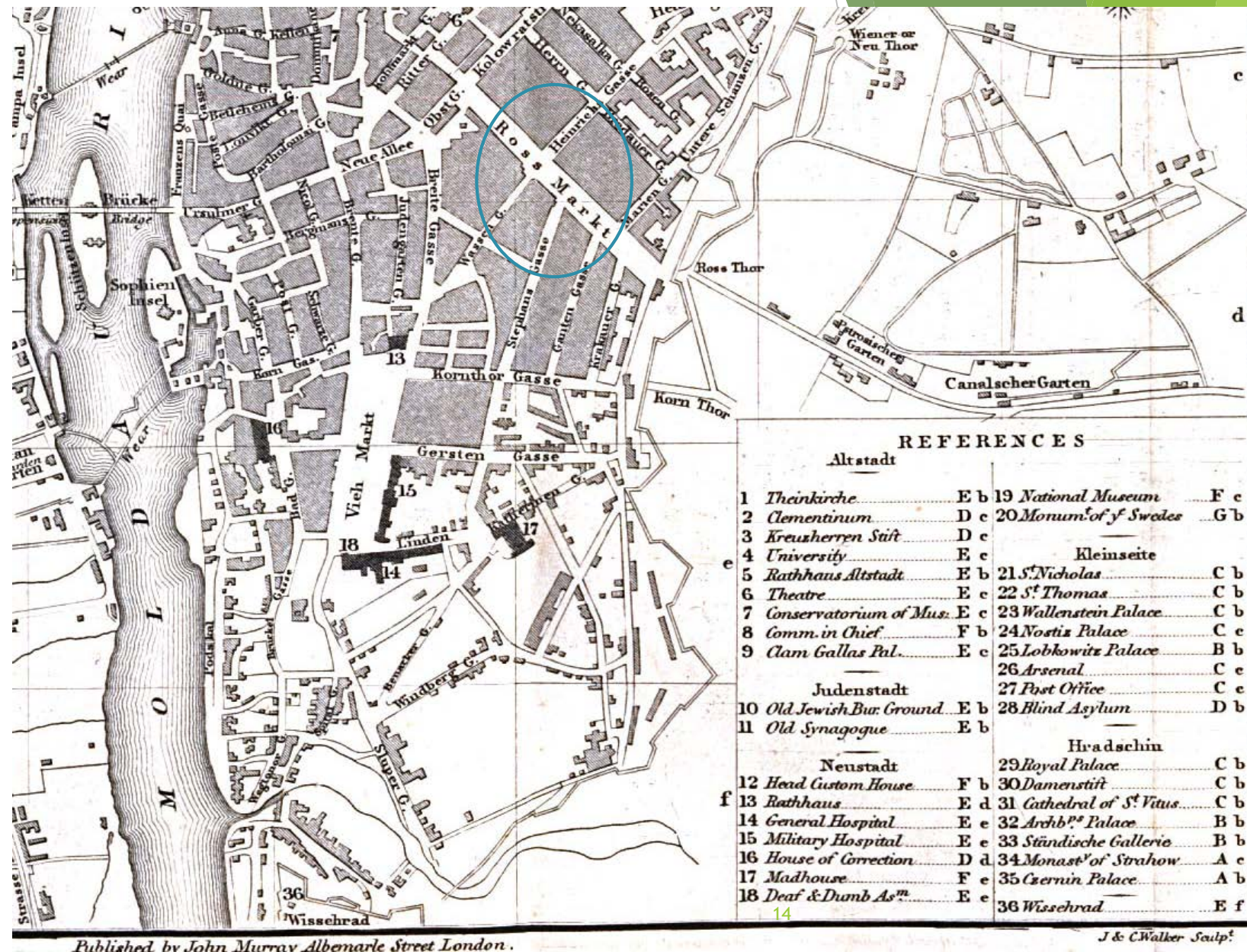

Data excerповána
výběrově.

19. a 20. století, přineslo ve větší míře do názvosloví ještě jeden rys – a to vliv ideologie, kdy se objekty přejmenovávaly podle aktuální situace, s důrazem na honorifikaci. Objekty v terénu byly přejmenovávány jen zřídka; u názvů obcí, měst a především ulic to je časté. Mezi **urbanonymy** mnoho historických jmen, ta dobově podmíněná se stala právě jmény historickými. (Historickým jménem je ale i staré označení pro místo, které po jedné změně už dále setrvalo při novém názvu: například Koňský trh – v roce 1858 jako Ross Markt, pro dnešní Václavské náměstí.)

Od padesátých let jsou u nás jména **standardizována**.

Pozn.: Ross je něm. nejen oř či ušlechtilý kůň, ale hovorově i blbec ☺

Způsob užívání německých jmen v období 1918-1939

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 bylo zpracování německých jmen a nových map s **opraveným českým názvoslovím** důležité pro armádu a obranu státu, pro oblast hospodářskou, vzdělávací atd. Vytvoření mapových podkladů s bylo potřebné k zajištění obrany a prosazení státní suverenity na celém území státu. Již dne 27. 11. 1918 vydalo vrchní velitelství československé branné moci rozkaz o zřízení nové součásti – oddělení pro vojenské zeměpisné záležitosti (kartografie). Z tohoto oddělení záhy vznikl Vojenský zeměpisný ústav (VZÚ).

V souvislosti se zpracováním nových map se názvosloví ujala na počátku roku 1919 **komise**. Byla složena z jazykovědců, etnografů a historiků, kteří pracovali pod vedením archeologa prof. Lubora **Niederleho**. Jejím tajemníkem byl jmenován JUDr. PhDr. Ivan **Honl**, příslušník Československého zeměpisného ústavu (od r. 1923 VZÚ), s jehož jménem je spojena i činnost dalších názvoslovných komisí.

(srov. též Zákon ze dne 14. 4. 1920 o názvech, vedoucí ke zřízení státní Stálé komisi pro stanovení názvů míst v republice Československé 13. prosince 1919 při ministerstvu vnitra. Podobně zákon ze dne 14. 4. 1920 o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i označování obcí místními tabulkami a číslováním)

Podnět k řešení geografického názvosloví v mapách dal na 1. sjezdu Československé společnosti zeměpisné v Brně 13. a 14. prosince 1930 gen. Karel Rausch. Na základě rezoluce, která vzešla z jednání sjezdu, byla ustavena při Geografickém komitétu Československé národní rady badatelské **Názvoslovná komise** a jejím předsedou byl zvolen přední český geograf prof. dr. Bohuslav **Horák**.

Na své první schůzi 17. 1. 1931 se názvoslovná komise usnesla, že nejdříve bude zrevidováno a jednotně upraveno pomístní názvosloví pro vzornou standardní mapu v měřítku 1:1 000 000 a teprve po skončení této práce se přikročí k obdobné revizi pomístního názvosloví na mapách většího měřítka (tj. k revizi názvů, které mají spíše lokální než širší geografický význam).

Tyto revize neznamenalý úplné odstranění německých jmen z map. Byly však opraveny zkomolené české názvy. Docházelo i k opravám oprav.

Byla (mj. i v souvislosti s vytvořením úředních autorit, názvy schvalujícími) měněna v některých případech i jména hanlivá, např. *Hloupětín* – *Hloubětín*, *Mrdákov* – *Mrákov*, *Smerdov* – *Sázavka*.

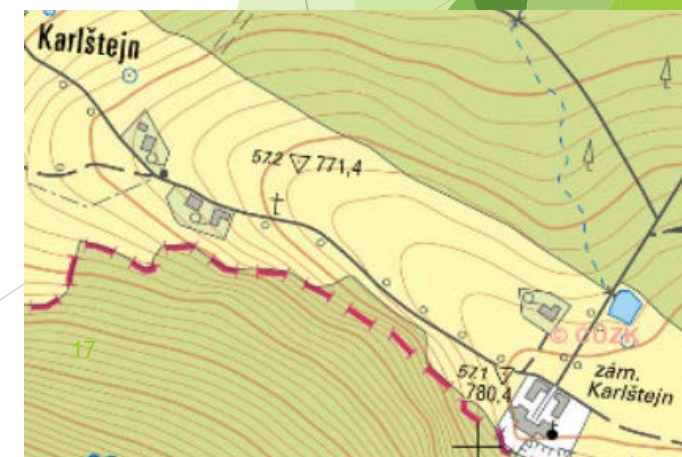
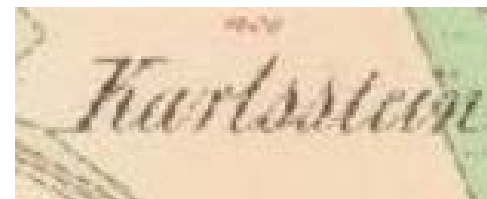
V následující ukázce uvidíme příklad z praxe.

Hrad a osada Karlstein ve Středočeském kraji: bylo použito přeložené jméno Karlstein jako „*Karlstein*“ (německy *Karl*= Karel, *Karls*= Karlův a *Tein* = týn, ohrazení). V roce 1949 bylo jméno hradu Karlštejn přeneseno na obec v podhradí, do té doby zvanou Budňany a jejíž osadou Karlův Týn též Karlštejn byl.

Karlštejn u Chrudimi se nazýval *Karlsstein* nebo *Karlštýn* (do r. 1910) a od té doby je Karlštejnem.

Podle místní pověsti byl na jiném místě a jmenoval se *Kahlstein* (německy *kahl*= holý, lysý, prázdný a *Stein*= kámen).

DEFINICE
historického
jména: slovník VÚGTK: geografické **jméno**
užívané v minulosti, které se svým
zněním odlišuje od současného,
příp. standardizovaného **jména**

Vybrána databáze PostgreSQL (free) a ArcGis od ESRI
Připraveno databázové schéma, postaven virtuální server...

Data omezena, dále by výběr omezen na **anoikonyma** publikovaná v gazeteeru
Geografická jména ČR 2016

Vstupy: Mapové i nemapové zdroje. Výběrově Wikipedie.

Postupy : Vypůjčené a stažené publikace a mapy byly členy pracovní skupiny
postupně excerpovány a ztotožněna se současnými jména objekty, zaniklé byly
lokalizovány. V mnoha případech byl text špatně čitelný a bylo nutné konzultovat
jména s odborníky, stanovit pravidla přepisu.

Jména byla ukládána do tabulek a připojovány atributy, včetně zeměpisných
souřadnic, zpracováno v ArcMap. Zároveň byla připravována publikace Historická
jména České republiky.

Byla připravena aplikace pro odbornou veřejnost (autentifikované editory), byla
schválena na vydání publikace Historická jména České republiky. Na Geoportálu
byla zveřejněna v geoprohlížeči historická geografická jména.

Projekt publikace a databáze Historická jména České republiky

Výsledky:

- databáze
- názvoslovná publikace
- aplikace pro odborníky
- Geoportál pro veřejnost

Současná situace

- využití laiky i odborníky
- záměry do budoucnosti

Příprava dat

Porovnaný seznam jmen z různých zdrojů

Microsoft Excel							
Domů Vložení Rozložení stránky Vzorce Data Revize Zobrazení Vývojář Acrobat							
Vložit Vymout Kopírovat Kopírovat formát Schránka							
Calibri 11 A ⁺ A ⁻ B I U Písmo Zarovnání Zalomat text Sloučit a zarovnat na střed							
Obecný Podmíněné formátování Formátovat jako tabulku Číslo							
Styl 1 normální Chybně Neutrální Správně Kontrolní bu... Poznámka Propojená b... Styly							
Vložit Odstranit Formát Buňky							
Σ Automatické shr Vypíň Vymazat							
A86 Vodojem							
Kadaň_cele.xlsx							
A	B	C	D	E	F	G	H
						Geonames	typ
1							
2	Podmíleská výšina	(Pöllma Höhe)	Dolina, Domašín, Rusová	1,2km sz od osady Podmílesy obec Domašín	hřbet		
3	Polácké vrchy	(Pohliger Höhe)	Poláky a Libědice	0,6km j od obce Poláky	hřbet		
4	Dubina	Eichberg	Radnice, Zvoničkov, Kojetín	2,4km jv od obce Radnice	hřbet (s kótou 692m)		
5	Nedíl	Šeba, Schöba	Rašovice	2,2km jjv od obce Rašovice a 1km sz od osady Brodce obec Pastviny	hřbet 615		
6	Humnický vrch	Humitzer Berg	Martinov	0,4km ssz od osady Humnice obec Martinov	hřbet 706		
7	Ostružinec	Prommerhübel	Zvoničkov	0,8km jv od obce Pastviny	lesní oddělení		
8	Jelení polesí	Hassberský revír, Revier Hassberg	Kryštofovy Hamry	východní okraj obce Kryštofovy Hamry	polesí		
9	Měděnecké polesí	Měděnecký revír, Kupferberger R	Dolina, Domašín, Petlery	0,9km jv od osady Kotlina, obec Dolina	polesí		
10	Přísečnické polesí	Přísečnický revír, Pressnitzer Revi	Přísečnice	3km ssz od obce Přísečnice a 2,2km jz od obce Kryštofovy Hamry	polesí		
11	(Kříž) U kříže	Beim Kreuz	Radonice	1,1km jižně od obce Radonice	pozemková trať		
12	(Rokle) V roklich	Racheln	Blov-Kojetín	1,km západně od obce Blov	pozemková trať		
13	(Studánky) U studánek	Brunnenäcker	Úhošťany	1km jv od bce Úhošťany	pozemková trať		
14	(Žďarecký rybník) U Žďareckého rybníka	Beim Saarer Teich	Žďár, Žbletín	0,6km jižně od obe Žďár	pozemková trať		
15	Hradiště	Weichseläcker	Hradec	1,1km sz od obce Hradec	pozemková trať		
16	Lada	Egert	Radonice	0,8km ssz od obce Radnice	pozemková trať		
17	Niva	Flurhübel	Doupov	1,4km jz od obce Doupov	pozemková trať		
18	Rohozecká draha	Rusterflur	Doupov	0,8km od osady Tureč, obec Doupov	pozemková trať		
19	Rybniště	Teichäcker	Vinaře, Blov, Vintířov	1km jv od obce Blov	pozemková trať		
20	Tři rybníky	Drei Teiche	Přísečnice	1,5km sv od obce Přísečnice	pozemková trať		
21	Dobřenecký rybník	Dobrenzer Teich	Doupov	0,9km jjv od osady Dobřenec, obec Doupov	rybník		
22	Nový rybník	Kemp Teich	Přísečnice	1,3km západně od obce Přísečnice	rybník		
23	Starý rybník	Altwater Teich	Přísečnice	1,2km západně od obce Přísečnice	rybník		
24	Svár	Hader Teich	Pruněřov	1,6km zjz od obce Pruněřov	rybník		
25	Velký rybník	Grosser Teich	Přísečnice	severní okraj obce Přísečnice	rybník	Přísečnice	vodní nádrž
26	Žďárský rybník	Saarer Teich	Žďár	0,9km jjv od obce Žďár	rybník		
27	Dolina	Hohenthal	Oleška	1,3km zsz od obce Oleška	údolí		
28	Hluboký žlab	Teufelsschlucht	Doupov	2,4km ssv od osady Tocov, obec Doupov	údolí		
29	Bočský potok	Kümmel Bach, Rummel Bach		teče obloukem na jv	v obci Boč, okres Kalrovy Vary ústí do Oh	vodní tok	
30	Bublava	Holl Bach, Giegen Bach	pramení 1,3km jjz od osady Tunkov, obec Doupov	teče směrem severním	0,3km sv od osady Oslovice, okres Okour	vodní tok	
31	Donínský potok	Dohnauer Bach	pramení 0,6km sv od osady Litoltov, obec Marti	teče směrem sv	0,4km ssv od osady Zásada u Rašovic, ob	vodní tok	

Atributové tabulky

Atributová tabulka - Historie: Prvků celkem 187, filtrováno: 187, vybráno: 0 {1,7} {2,7} {3,7}

id	restoranes	pletnost k datu	oet k datu	oet k datu	poznámka	c_geonames	c_jazyk	c_zdroj	oet k datu	c_hyp	kaloz	c_evidence	c_user	c_user_pletnost	c_pletnost
99	Spolk (Spitberg)	1952	1952	1952	1952	130	1	15	1	5	1	1	3	1	1
100	Sutava	1952	1952	1952	1952	1335	1	1	1	3	2	1	7	1	1
1	Schwarzopf	1952	1952	1952	1952	50	2	18	1	5	1	1	3	1	1
2	Tilberg	1952	1952	1952	1952	83	2	18	1	5	1	1	3	1	1
3	Tea klná	1577	1952	1952	1952	1044	1	1	1	3	2	1	6	1	1
4	80 Zaty potok	1938	1952	1952	1952	1044	1	1	1	3	2	1	8	1	1
5	81 Zaty potok	1945	1952	1952	1952	1120	1	1	1	3	1	1	7	1	1
6	82 Zaty potok	1945	1930	1942	1952	1120	1	1	1	3	1	1	7	1	1
7	83 klná	1945	1952	1952	1952	1120	1	1	1	3	1	1	7	1	1
8	84 velký rybník	1952	1952	1952	1952	1265	1	1	1	3	1	1	7	1	1
9	85 Leskovský potok	1952	1952	1952	1952	1344	1	1	1	3	1	1	7	1	1
10	86 Prostřední rybník	1952	1952	1952	1952	626	1	1	1	3	1	1	7	1	1
11	88 Biologický rybník	1952	1952	1952	1952	634	1	18	1	3	1	1	7	1	1
12	89 Lukavský potok	1952	1952	1952	1952	1379	1	1	1	3	2	1	7	1	1
13	90 Černý potok	1952	1952	1952	1952	1379	1	1	1	3	2	1	7	1	1
14	93 Bilyka	1952	1952	1952	1952	986	1	1	1	3	1	1	7	1	1
15	94 Lednický rybník	1952	1952	1952	1952	679	1	18	1	3	1	1	7	1	1
16	101 Brložský potok	1952	1952	1952	1952	1136	1	1	1	3	2	1	7	1	1
17	97 Hamerský rybník	1952	1952	1952	1952	644	1	1	1	3	1	1	7	1	1
18	98 Sporka	1952	1952	1952	1952	1342	1	1	1	3	1	1	7	1	1
19	5 Graberg	1952	1952	1952	1952	450	2	15	1	5	1	1	7	1	1
20	6 Grab-Rabenberg	1952	1952	1952	1952	99	2	15	1	5	1	1	7	1	1
21	7 Plattenberg	1952	1952	1952	1952	464	2	1	1	5	1	1	7	1	1
22	8 Wachberg	1952	1952	1952	1952	429	2	15	1	5	1	1	7	1	1
23	9 Olouhá hora	1952	1952	1952	1952	73	1	15	1	5	1	1	7	1	1
24	10 Stary hrad	1911	1952	1952	1952	369	1	18	1	5	1	1	7	1	1

Atributová tabulka - zdroj: Prvků celkem: 25, filtrováno: 25, vybráno: 0 {1,7} {2,7} {3,7}

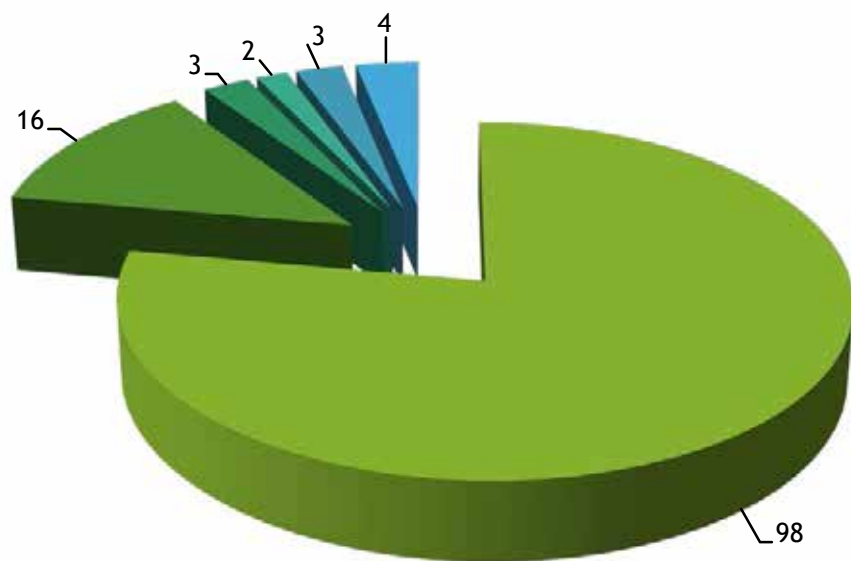
id	Název	Autor	rok vydání	typ zdroje	místo	poznámka
0	1 seznamy z archív	1952	1952	1952	1952	1952
1	2 Místní jména na	August Sedláček	1998	knihy	Praha	1952
2	3 Snůžka starých j	August Sedláček	1920	knihy	Praha	1952
3	4 Zeměpisný lexik	1952	1952	1952	Praha	1952
4	5 Zeměpisný lexik	1952	1952	1952	Praha	1952
5	6 Místní jména na	Ladislav Hosák	1970	knihy	Praha	1952
6	7 Místní jména na	Ladislav Hosák	1980	knihy	Praha	1952
7	8 Místní jména v	Antonín Profous	1954	knihy	Praha	1952
8	9 Osídlení Čech ve	Vladimír Šmilauer	1952	knihy	Praha	1952
9	10	Ernest Schwarz	1952	knihy	Praha	1952
10	11 Zeměpisná jména	Luttlor	1952	knihy	Praha	1952
11	12 Pomístní jména v	L. Olivošová Hrabce	1995	knihy	Praha	1952
12	13 Německá vlastní j	Jana Matušová	1952	knihy	Praha	1952
13	14 Mapa Císařských	1952	1952	mapy	Praha	1952
14	15 Mapa 3.vojenské	1952	1952	mapy	Praha	1952
15	16 Mapa	Béla Hlav	1952	mapy	Praha	1952
16	17 Ottův slovník na	1952	1952	knihy	Praha	1952
17	18 Mapa Topo 5-1952	1952	1952	mapy	Praha	1952
18	19 Wikipedia	1952	1952	web	Praha	1952
19	20 Dávná listina P	Přemysl Otakar I.	1213	listiny	Praha	1952
20	21 Historie b. Ivan	1952	1952	1952	Praha	1952
21	22 Texty historio	Jaroch	1952	listiny	Praha	1952
22	23 Zemské desky	1952	1952	1952	Praha	1952
23	25 Desky dvorské	1952	1952	1952	Praha	1952
24	24 Hájekova kronika	Václav Hájek z Li	1541	knihy	Praha	1952

Atributová tabulka - User: Prvků celkem: 9, filtrováno: 9, vybráno: 0 {1,7} {2,7} {3,7}

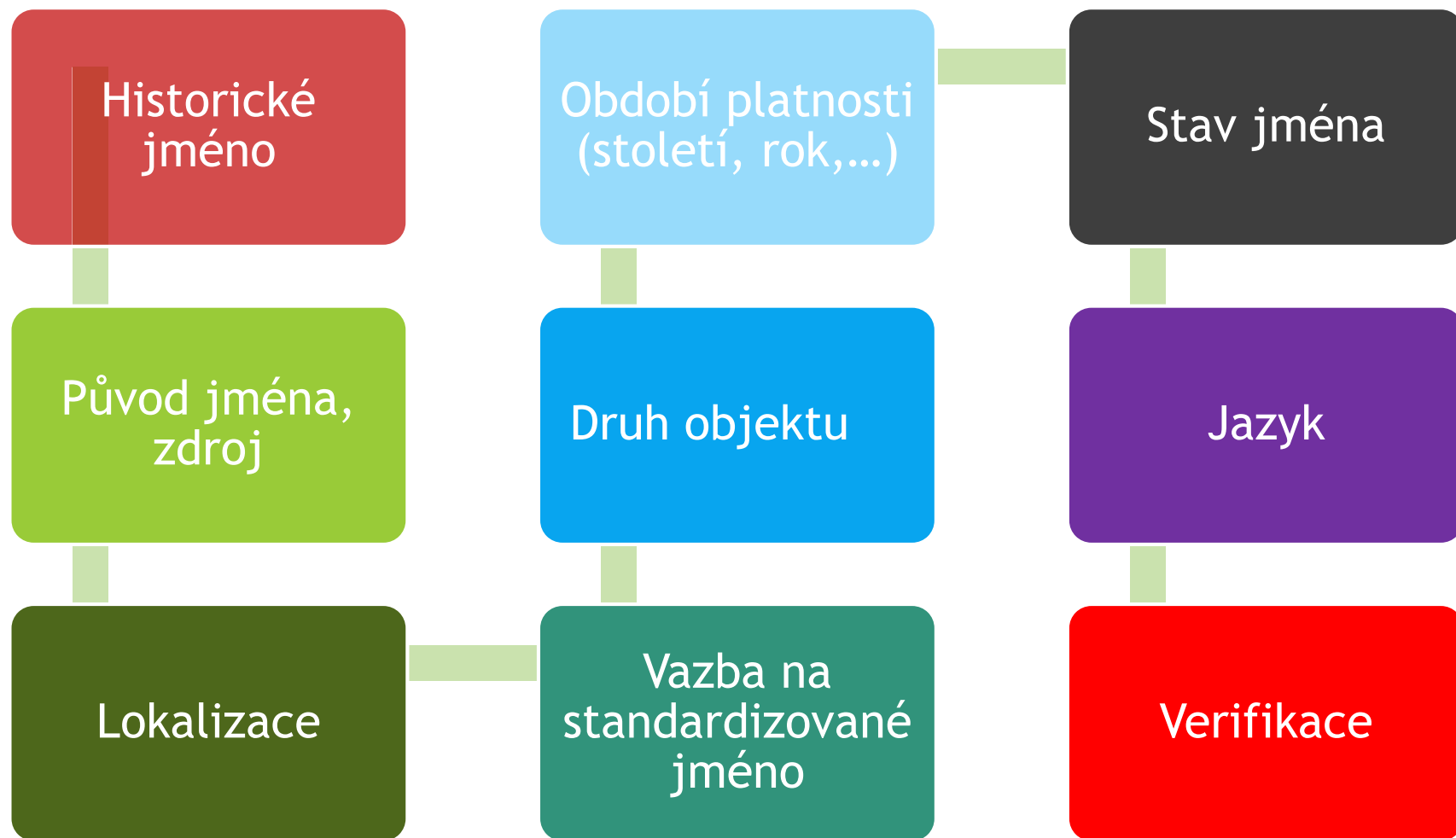
id	prijmeni	jmeno	zamestnani
0	1 Boháčová	NULL	NULL
1	2 Liščák	NULL	NULL
2	3 Martinek	NULL	NULL
3	4 Mueller	NULL	NULL
4	5 Šimůnek	NULL	NULL
5	7 Tryhubová	Pavla	Zeměměřický úřad
6	6 Švehlová	Irena	Zeměměřický úřad
7	8 Mikšovská	NULL	NULL
8	9 Mikšovský	NULL	NULL

Graf porovnání získaných jmen

Graf porovnání

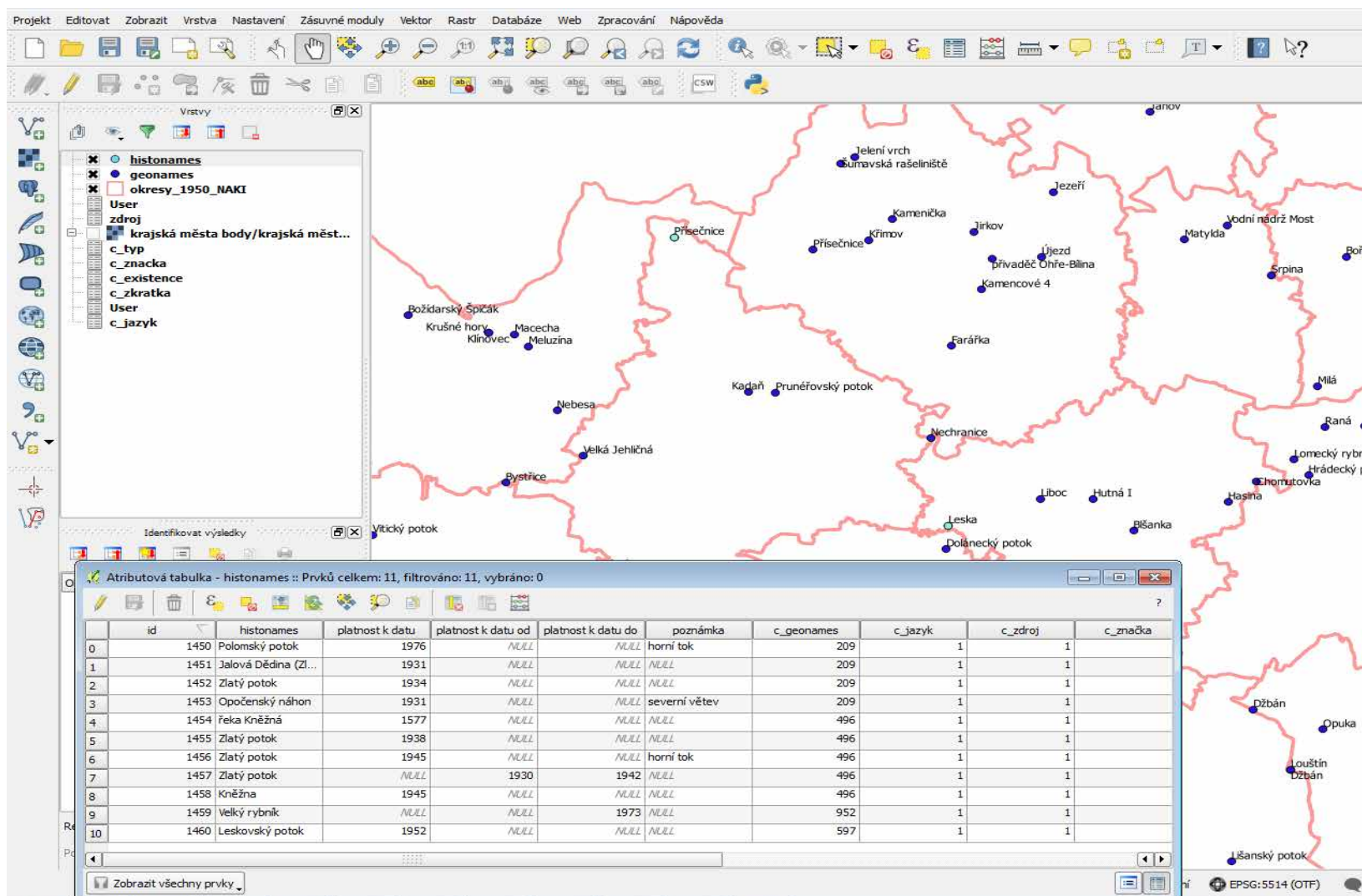

- ztotožnitelné bez výhrad
- ztotožnitelné s výhradou
- s velkou pravděpodobností
- Historické jméno NK
- Historické jméno
- není v geonames

Historická jména v databázi, publikaci a aplikaci

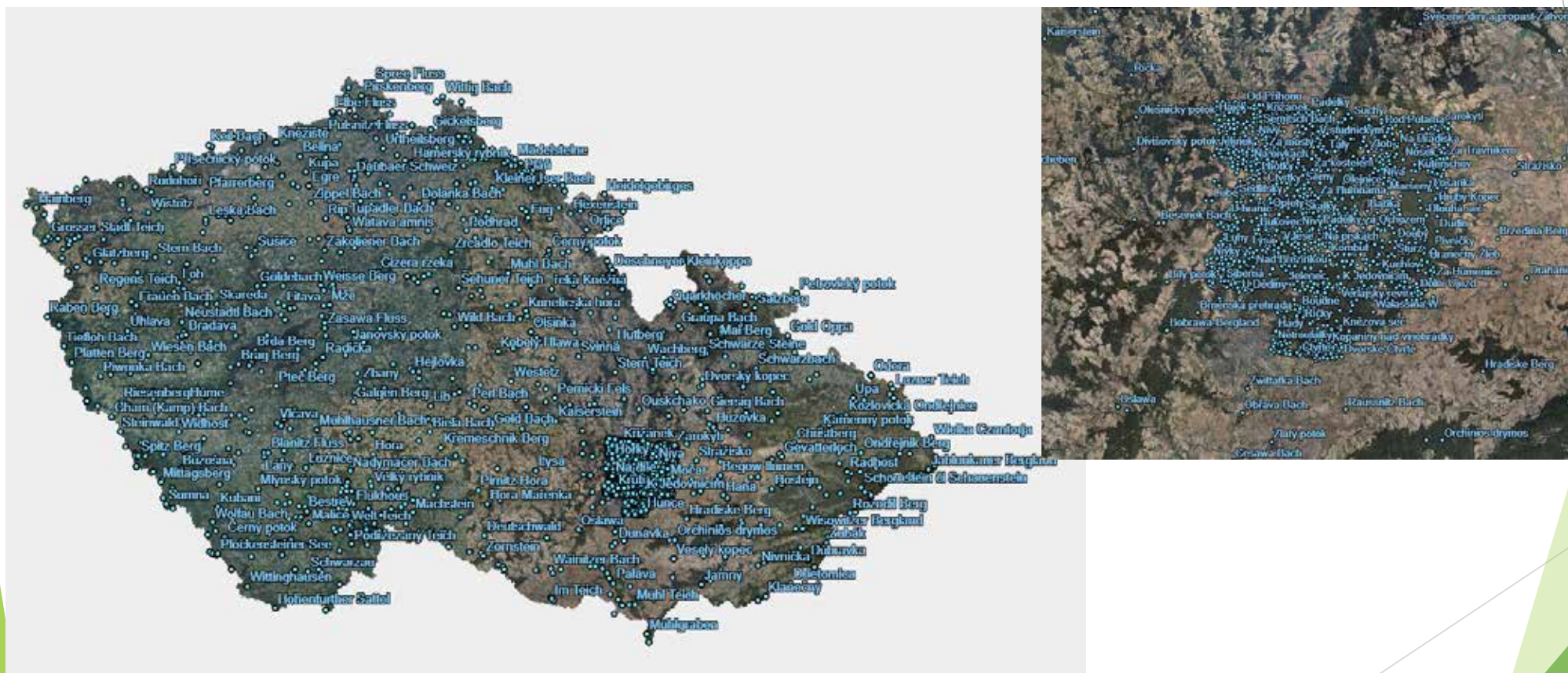
Historická jména v databázi

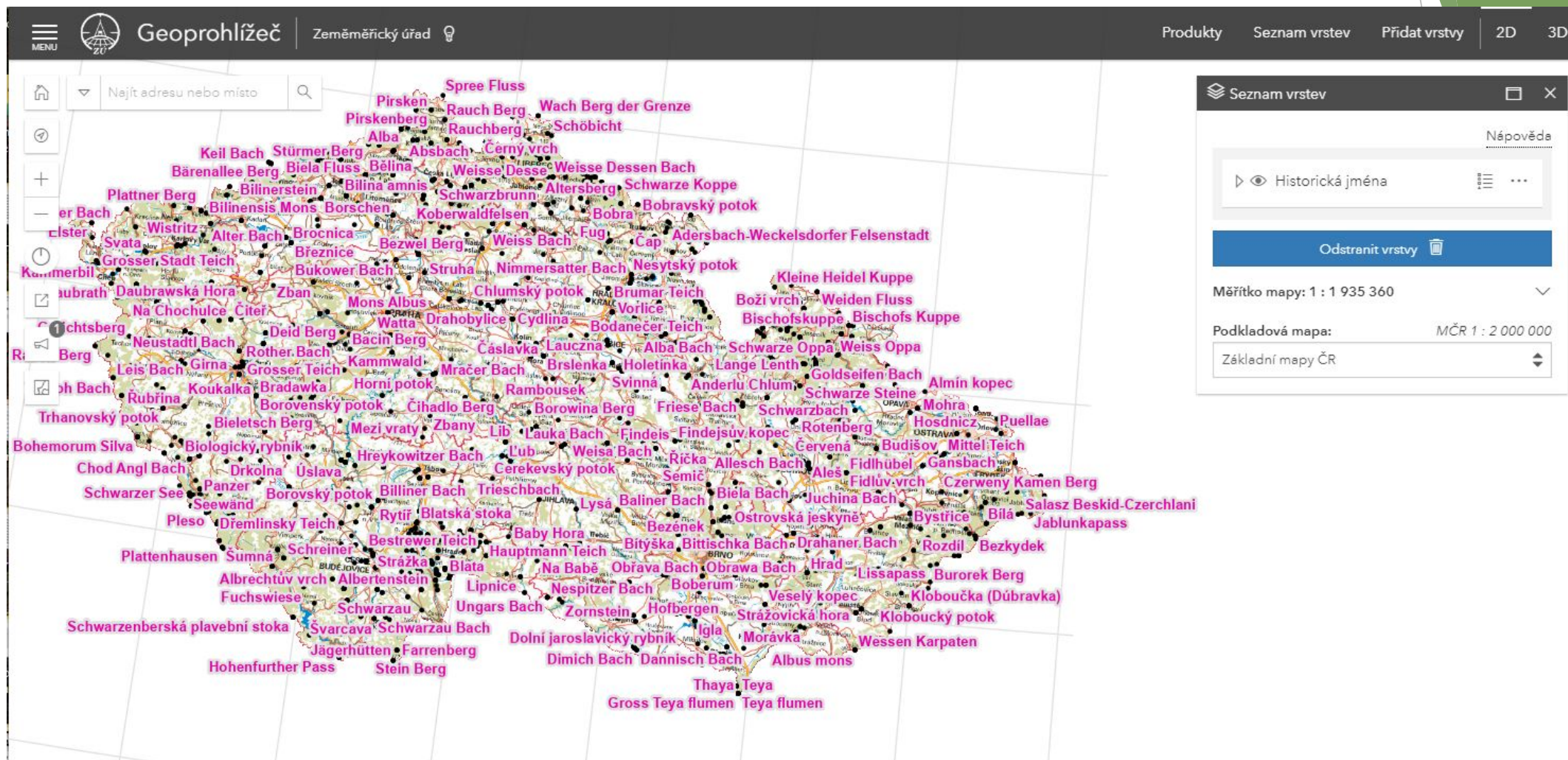
Atributová tabulka - histonames :: Prvků celkem: 11, filtrováno: 11, vybráno: 0

	id	hisonames	platnost k datu	platnost k datu od	platnost k datu do	poznámka	c_geonames	c_jazyk	c_zdroj	c_znacka
0	1450	Polomský potok	1976	NULL	NULL	horní tok	209	1	1	
1	1451	Jalová Dědina (Zl...	1931	NULL	NULL		209	1	1	
2	1452	Zlatý potok	1934	NULL	NULL		209	1	1	
3	1453	Opočenský náhon	1931	NULL	NULL	severní větev	209	1	1	
4	1454	řeka Kněžná	1577	NULL	NULL		496	1	1	
5	1455	Zlatý potok	1938	NULL	NULL		496	1	1	
6	1456	Zlatý potok	1945	NULL	NULL	horní tok	496	1	1	
7	1457	Zlatý potok	NULL	1930	1942		496	1	1	
8	1458	Kněžna	1945	NULL	NULL		496	1	1	
9	1459	Velký rybník	NULL	NULL	1973		952	1	1	
10	1460	Leskovský potok	1952	NULL	NULL		597	1	1	

- ▶ Aplikaci na AGS připravili kolegové z odboru správy a rozvoje informačních systému zeměměřictví. V aplikaci mohou jména přidávat i autentifikovaní uživatelé z řad odborné veřejnosti.

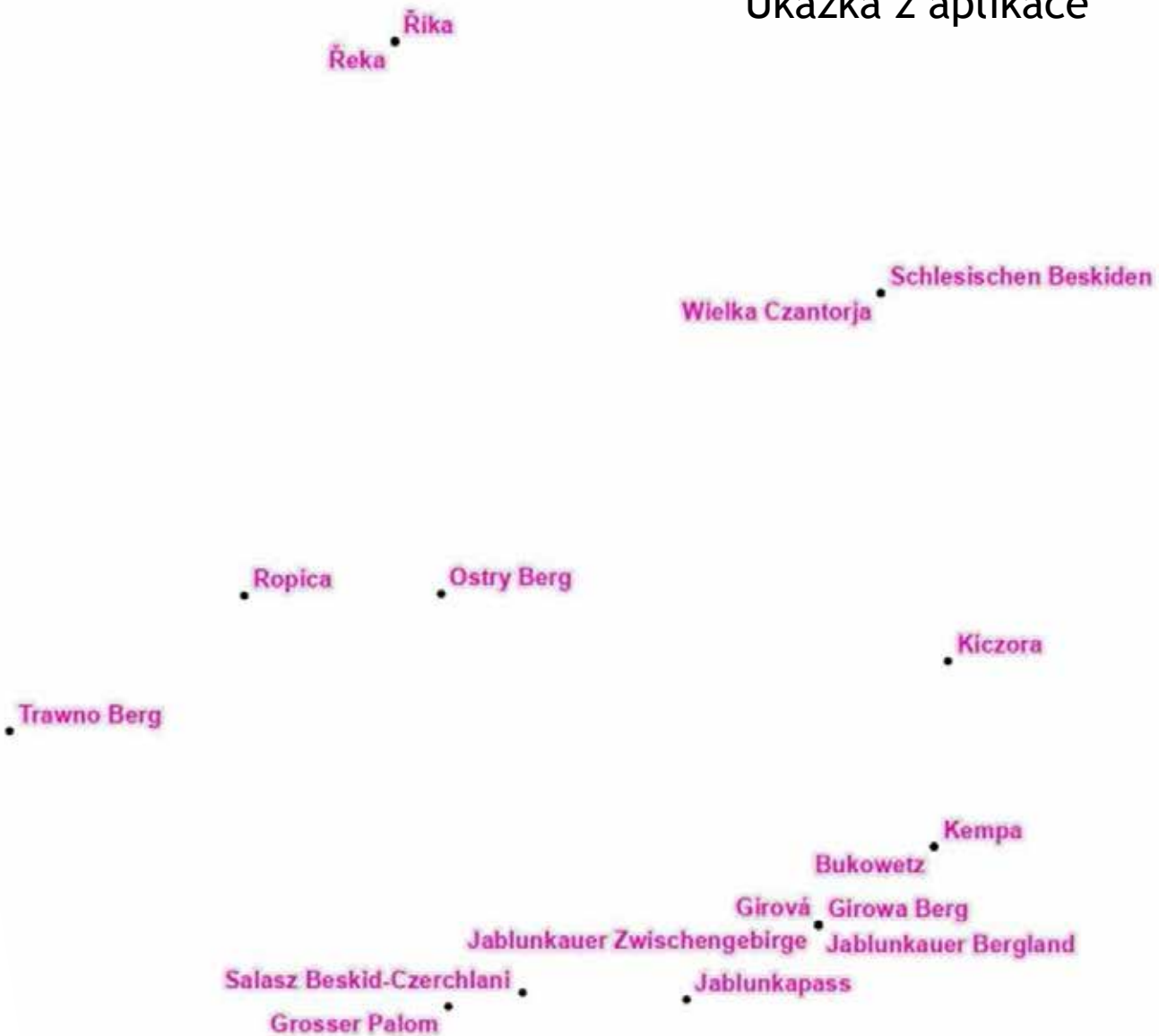

Historická jména v aplikaci

<https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> → Přidat vrstvy → Historická jména

Ukázka z aplikace

Tvorba historického jména

Jméno Geonames
Ostravice

Platnost k datu
Platnost k datu od
1900
Platnost k datu do
1945

Jazyk
němčina

Typ
vodní tok

Vymezení

Zdroj *
Mapa 3. vojenského mapování

Autor zdroje

Jméno ve zdroji
Ostrawitz

Zkratka

Historická jména v publikaci

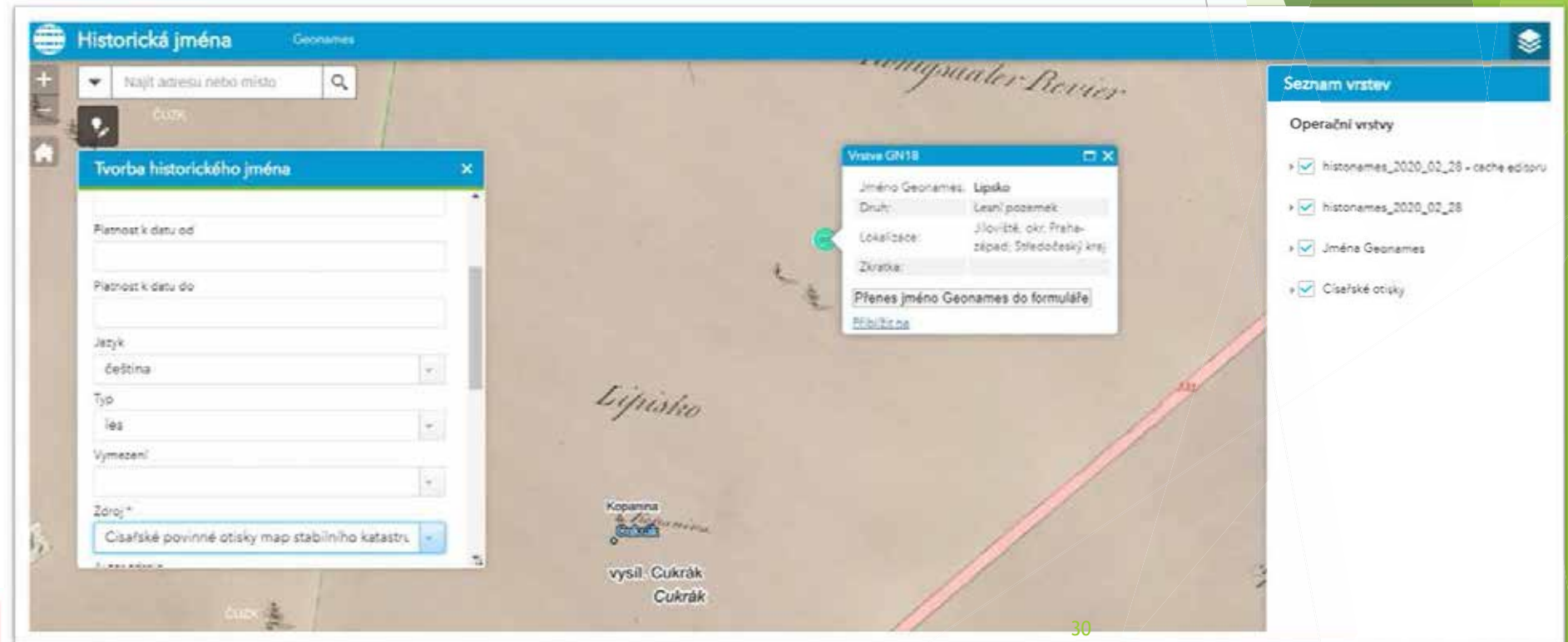
Historická geografická jména České republiky

Seznam pomístních jmen pro území České republiky z vybraných zdrojů. Ediční řada „Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR“, vydal Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha 2019, 1. vydání. ISBN 978-80-88197-17-1. Autoři: RNDr. Jiří Martínek Ph. D. (vedoucí autorského kolektivu), Mgr. Michaela Boháčová Ph.D., PhDr. Milan Harvalík, Ph.D., PhDr. Vladimír Liščák, CSc., PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc., Irena Švehlová, prom. fil., Ing. Bc. Pavla Stará Tryhubová Ph.D. († 2018) a Mgr. Petra Zelená. ISBN 978-80-88197-17-1. Publikace se zabývá nesídelními geografickými jmény na území ČR, užívanými v minulosti. Byla vybrána jména terénu a vodstva, uvedená s dalšími údaji v naší publikaci Geografická jména ČR (2016). Excerptovány byly pouze vybrané mapy a nemapové zdroje, jména jsou uvedena v jazyce zdroje a propojena se standardizovanými jmény uvedenými v Geonames. V tomto rozsahu je to první práce svého druhu. Na 103 stránkách najdeme 1572 jmen nalezených pro 679 geografických objektů. Nalezneme zde také vícejazyčný slovník zkratk, používaných v různých mapách. Publikace je vydána v elektronické podobě ve formátu PDF. Cena publikace je 30 Kč, lze ji objednat na E-shopu Geoportálu ČÚZK na adrese <http://geoportal.cuzk.cz/> a po zaplacení stáhnout.

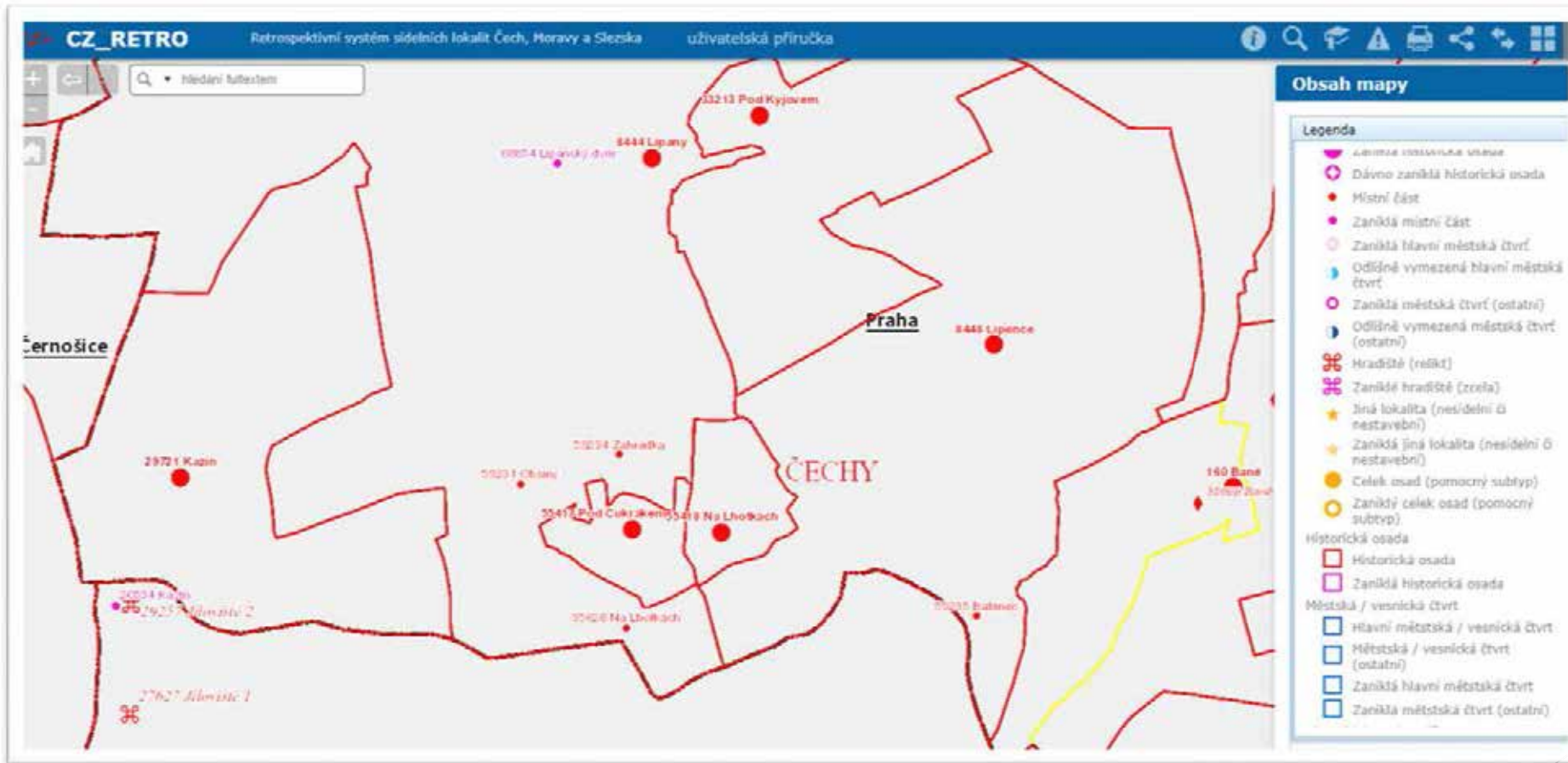
Chříby	vrchovina	Marsgebirg			1836	1869		deu	Mapa 2: vojenského mapování		bez zkratky	existující	49°10' N	17°18' E
Chříby	vrchovina	Hřiběcí hory		1870				ces	Vlastivěda Moravy a Slezska	Vaněk, František Eduard	bez zkratky	existující	49°10' N	17°18' E
Chříby	vrchovina	Marsovy hory		1870				ces	Vlastivěda Moravy a Slezska	Vaněk, František Eduard	bez zkratky	existující	49°10' N	17°18' E
Chříby	vrchovina	Zdounecké hory		1870				ces	Vlastivěda Moravy a Slezska	Vaněk, František Eduard	bez zkratky	existující	49°10' N	17°18' E
Chříby	vrchovina	Orchinios drymos	Ορχύνιος δρυμός		1. stol.		zahrnuje Bílé Karpaty, Chříby a Ždánický les	grc	Mundus Spectabilis	Ptolemaios, Klaudios	bez zkratky	změna rozlohy	49°10' N	17°18' E
Chýnovská jeskyně	jeskyně	Chejnower Höhle			20. stol.			deu	Wikipedie: Otevřená encyklo- pedie		bez zkratky	existující	49°25' N	14°49' E
J														
Jablunkovské mezihoří	vrchovina	Jablunkauer Zwischenge- birge			1945	1970		deu	data SNK, zápisy a kartotéky	Sekretariát Názvoslovné komise ČÚZK	bez zkratky	existující	49°31' N	18°48' E
Jablunkovské mezihoří	vrchovina	Jablunkauer Bergland			20. stol.			deu	Wikipedie: Otevřená encyklo- pedie		bez zkratky	existující	49°31' N	18°48' E
Jablunkovský průsmyk	průsmyk	Jablunkapass			20. stol.			deu	Wikipedie: Otevřená encyklo- pedie		bez zkratky	existující	49°30' N	18°45' E

Záměry do budoucnosti

- ❑ Pokračovat ve spolupráci s Masarykovou univerzitou a dalšími odborníky na doplňování jmen.
- ❑ Poskytovat aktualizovanou aplikaci Historická jména ČR všem žadatelům a zájemcům (vysokým školám, HiU AV ČR, příp. také Národnímu archivu pro projekt EU History of Medieval Europe (HOME)).
- ❑ V budoucnosti budou jména doplňována, výhledově snad bude možné zobrazit jména k určitému datu.

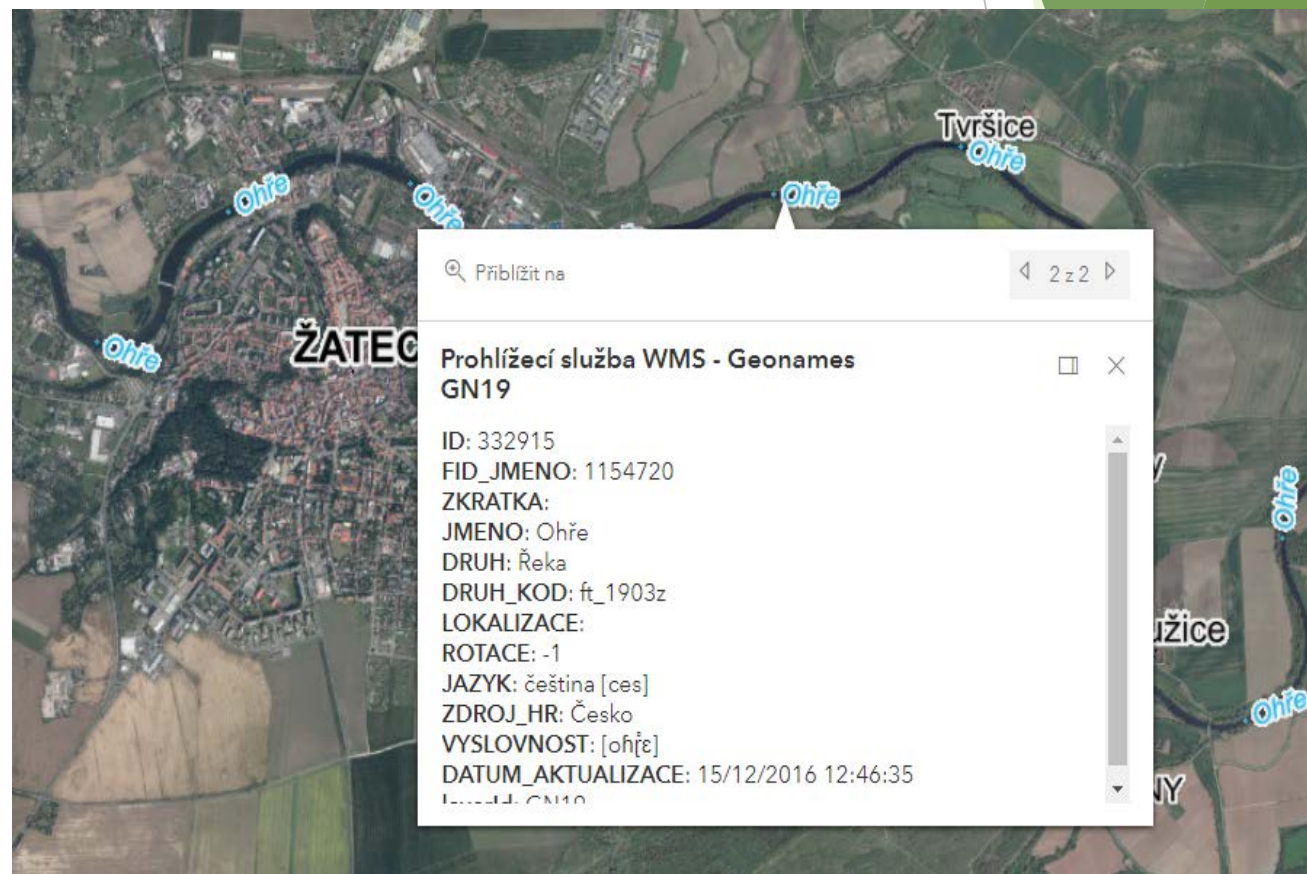
- ❑ Propojit aplikací Historická jména ČR s projektem Národního památkového ústavu a společnosti SOVAMM, obsahujícím s historická jména sídel včetně zaniklých a historické hranice správních jednotek.

Ostatní geografická jména spravovaná Sekretariátem Názvoslovné komise Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK):

Informační systém geografických jmen České republiky Geonames

IS pro správu pojmenovaných objektů. Standardizované geografické jméno je vedeno v rámci popisných informací k cca 165 typům pojmenovaných geografických objektů. Geometrická reprezentace některých objektů Geonames odpovídá poloze geografického objektu vedeného v ZABAGED®, k němuž se jméno vztahuje. Další část objektů, především pozemkové tratě, lesní pozemky a místní části sídel, má zjednodušenou geometrii korespondující s umístěním popisu ve státním mapovém díle (SMD). Objekty jsou reprezentovány vektorovou (bodovou) složkou s atributy, které obsahují další informace o jménech.

Geonames: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/?p=22522>

Geonames + Základní mapa: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/?p=22522&b=zm>

Geografické názvoslovné seznamy:

Vybrané soubory standardizovaných geografických jmen jsou od roku 1982 uveřejňovány v neperiodických názvoslovných publikacích Českého úřadu zeměměřického a katastrálního vydávaných v souladu s doporučeními konferencí OSN pro standardizaci geografických jmen v ediční řadě **Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR.**

[https://www.cuzk.cz/O-resortu/Poradci-a-poradni-organy/Nazvoslovna-komise-CUZK/Nazvoslovna-komise-CUZK-\(1\)/Geograficke-nazvoslovne-seznamy/Seznam_nazvoslovných_publicací_CUZK.aspx](https://www.cuzk.cz/O-resortu/Poradci-a-poradni-organy/Nazvoslovna-komise-CUZK/Nazvoslovna-komise-CUZK-(1)/Geograficke-nazvoslovne-seznamy/Seznam_nazvoslovných_publicací_CUZK.aspx)

Používání standardizovaných jmen je v oblasti působnosti Českého úřadu zeměměřického a katastrálního závazné a doporučuje se všem uživatelům geografických jmen.

Jde česká jména států a území, jména sídel a ostatní geografická jména popisující povrch Země v češtině, ke jménům je vždy uváděno i endonymum v jazyce/jazycích daného území a další atributy.

26.	Německo	DEU	[deu]	Deutschland	Berlin	52°31'N	13°29'E	Němec	německý
	Spolková republika Německo	Germany		Bundesrepublik Deutschland	(Berlin)				
		Allemagne							
	pozn.: ostrovy – část o. Úznojem (Usedom), Východoříské ostrovy (Ostfriesische Inseln /Eastfryske eilannen), Severoříské ostrovy (Nordfriesische Inseln /Noordfriesk eilunen /Nordfriesische Öer; vč. o. Sylt /Söl /Silz), Helgoland, Fehmarn, Rujana (Rügen) a další								
	spolkové země:								
26.1	Bádensko-Württembersko	DE-BW	[deu]	Baden-Württemberg	Stuttgart	48°47'N	9°11'E		bádensko-württemberský
	Země Bádensko-Württembersko			Land Baden-Württemberg					
	pozn.: exkláva Büsingen am Hochrhein (Gemeinde Büsingen am Hochrhein) obklopená územím Švýcarska								

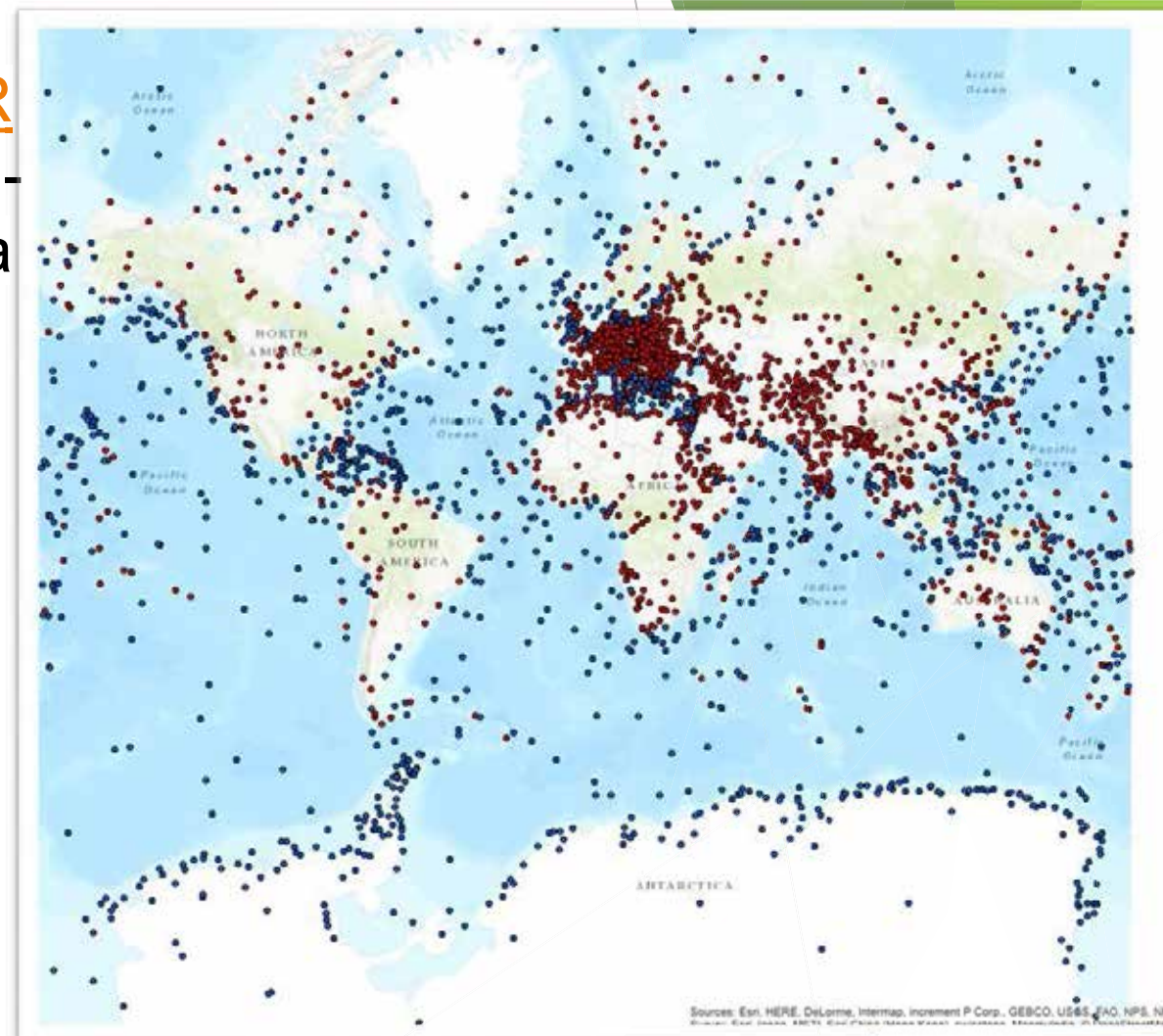
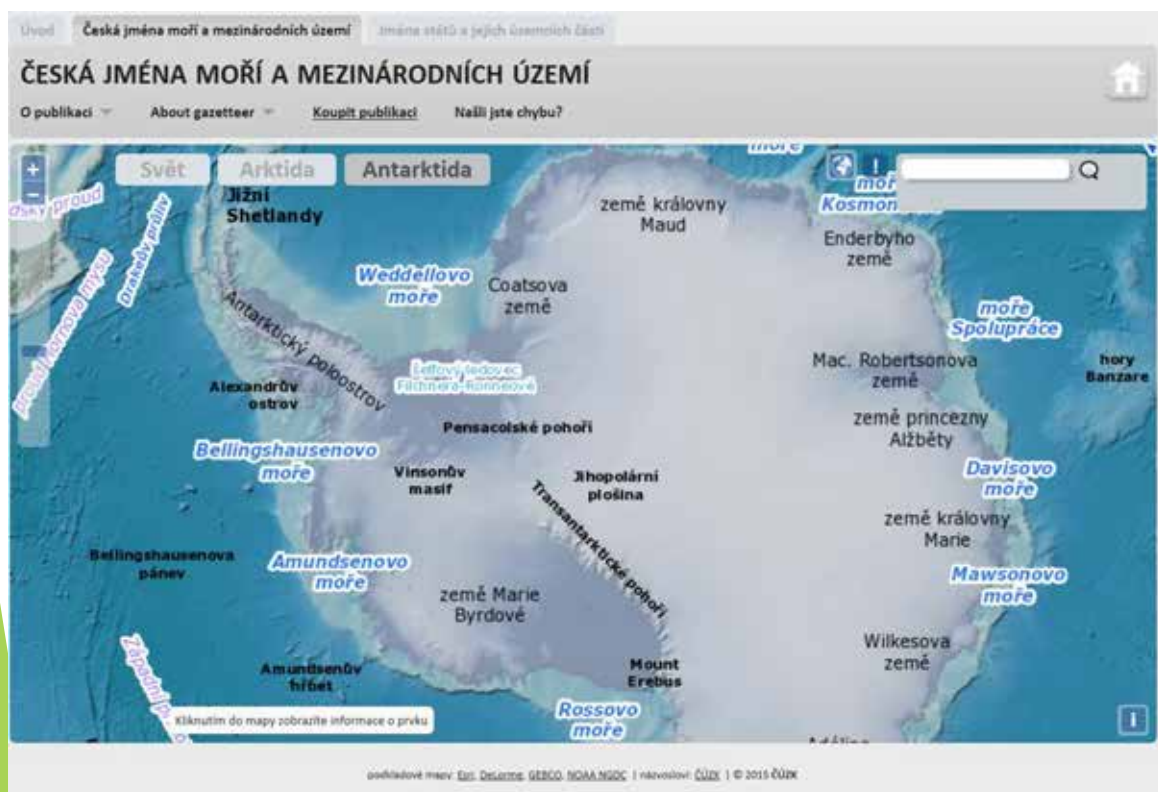

Data a aplikace Jména světa

Aplikace Jména světa vznikla jako produkt k publikacím vydávaným v ediční řadě

Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR

a je častěji aktualizována. Obsahuje standardizovaná geografická jména mimo území Česka (oikonyma a anoikonyma a také selononyma).

Literatura:

Jireček Hermenegild, Zeměpisný obraz dávných Čech, in: Časopis muzea království českého 50, 1876, s. 719–732;

týž: Antiquae Bohemiae usque ad exitum saeculi XII. Topographia historica, Vindobonae-Pragae 1893.

Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého I–XV (1882–1927);

týž: Místopisný slovník historický království Českého (1908)

Profous Antonín: Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I, A–H, Praha 1947; díl II, CH–L, tamtéž 1949; díl III, M–Ř, tamtéž 1951; díl IV, S–Ž, tamtéž 1957 (dokončil Jan Svoboda); díl V, Dodatky, tamtéž 1960 (připravili Jan Svoboda a Vladimír Šmilauer).

Hosák Ladislav a Rudolf Šrámek: Místní jména na Moravě a ve Slezsku. Díl I., A–L, Praha 1970; díl II, M–Ž, Praha 1980, 2. vyd. 2020 (3. díly)

Ruth František, Kronika královské Prahy a obcí sousedních, Praha 1903–1904.

Čarek Jiří a Václav Hlavsa, Josef Janáček: Ulicemi města Prahy od 14. století do dneška: Názvy mostů, nábřeží, náměstí, ostrovů, sadů a ulic hlavního města Prahy, jejich změny a výklad, Praha 1958.

Odkazy:

Historická jména:

<https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/?p=81>

Historická jména + Základní mapa:

<https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/?p=81&b=zm>

Děkuji za pozornost

Kontakt:

Irena Švehlová, prom. fil a hist.

Irena.Svehlova@cuzk.cz

www.cuzk.cz

Sekretariát Názvoslovné komise

P.O.Box 21, Pod sídlištěm 9

182 11 Praha 8

Česká republika

